

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

# ВІСНИК

*Харківського національного  
технічного університету  
сільського господарства  
імені Петра Василенка*

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Випуск 91

*Згідно постанови Президії  
ВАК України № 3-05/11 від  
15.12.2004 р. Вісник ХНТУСГ  
включений до Переліку № 15  
фахових видань з економічних  
наук (Бюл. ВАК, № 3. 2005).*

Харків – 2009

УДК 346.54:338.432

ББК 65.32-18

В 53

Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 91. — Харків: ХНТУСГ. — 2009. — 397с.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. Петра Василенка. Протокол № 4 від 24.12.2009 р.*

*Редакційна  
колегія:*

МАЗОРЕНКО Д.І., чл.-кор. УААН, к.т.н., проф. (відповідальний редактор); АМБРОСОВ В.Я., чл.-кор. УААН, д.е.н., проф.; АМОСОВ О.Ю., д.е.н., проф.; АНТОНЕНКО Л.А., д.е.н., проф.; БЕЛЕБЕХА І.О., д.е.н., проф.; БОГОМОЛОВ О.В., д.т.н., проф.; ВОЙТОВ В.А., д.т.н., проф.; ЗАВГОРОДНІЙ О.І., д.т.н., проф.; ЗАЙКА П.М., академік УААН, д.т.н., проф. (заступник відповідального редактора); ІВАНОВ М.І., д.т.н., проф.; КРАСНОБАЄВ В.А., д.т.н., проф.; ЛЕБЕДЕВ А.Т., д.т.н., проф.; МАЗНЕВ Г.Є., к.т.н., проф.; МАНЧИНСЬКИЙ Ю.О., д.т.н., проф.; МАРЕНИЧ Т.Г., д.е.н., проф.; МІРОШНИК О.В., к.т.н., доц.; НАУМЕНКО О.А., к.т.н., проф.; ОНЕГІНА В.М., д.е.н., проф.; ПАСТУХОВ В.І., д.т.н., проф.; ПЕРЦЕВИЙ Ф.В., д.т.н., проф.; ПРАХОВНИК А.В., д.т.н., проф.; РИЖКОВ В.Г., д.е.н., проф.; САВЧЕНКО П.І., д.т.н., проф.; САНДОМИРСЬКИЙ М.Г., к.т.н., проф.; САХАРЕВИЧ В.Д., д.т.н., проф.; СИЧОВ І.П., д.т.н., проф.; СІДАШЕНКО О.І., к.т.н., проф.; СКОБА О.Т., д.т.н., проф.; СОЛОШЕНКО О.В., к.с.-г.н., проф.; ТІЩЕНКО А.М., д.т.н., проф.; ТУРЧЕНКО М.М., к.е.н., проф.; ФУРМАН І.О., д.т.н., проф.; ЧЕРЕНКОВ О.Д., д.т.н., проф.; ШИНКАРЕНКО В.Г., д.е.н., проф.

*Редакційна  
колегія  
випуску:*

АМБРОСОВ В.Я., чл.-кор. УААН, д.е.н., проф. (відповідальний редактор); АМОСОВ О.Ю., д.е.н., проф.; АНТОНЕНКО Л.А., д.е.н., проф.; БЕЛЕБЕХА І.О., д.е.н., проф.; РИЖКОВ В.Г., д.е.н., проф.; ОНЕГІНА В.М., д.е.н., проф.; МАЗНЕВ Г.Є., к.т.н., проф. (відповідальний секретар); МАРЕНИЧ Т.Г., д.е.н., проф.; ТУРЧЕНКО М.М., к.е.н., проф.; ШИНКАРЕНКО В.Г., д.е.н., проф.

*Адреса редакції:*

61002, м. Харків, вул. Артема, 44, тел. (057)716-41-68, (057)716-41-54

*Засновник — Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка*

*Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 8315 від 16.01.2004 р.*

*© Харківський національний  
технічний університет сільського  
господарства імені Петра Василенка*

законодавчому рівні.

**Висновки.** Головна риса, що визначає спільність всіх підсистем бухгалтерського обліку, полягає в тому, що на основі інформації, створеної кожною з підсистем, приймаються управлінські рішення. Так, інформація фінансового обліку про отримані фінансові результати діяльності дає змогу зовнішнім користувачам, зокрема інвесторам, приймати рішення про можливість вкладення інвестицій у даний банк. Інформація управлінського обліку про фінансові результати діяльності, що надається менеджерам, спрямована на вирішення кола питань, пов'язаних з ціноутворенням, контролем за матеріальними ресурсами тощо. Дані податкового обліку, на основі яких визначається величина податкових зобов'язань, в кінцевому підсумку дають змогу визначити суму прибутку, що залишається в розпорядженні банку, і порядок його розподілу. Отже, у підсистемі фінансового обліку оперують категорією прибуток (збиток) як економічним результатом діяльності банку, а в підсистемі податкових розрахунків прибуток характеризується з позиції об'єкта оподаткування.

### **Література.**

1. Лобозинська С.М. Облік і аудит у банку: навч. посіб. / С.М. Лобозинська; [за ред. проф. С.К. Реверчука]. – К.: Знання, 2007. – 630 с.
2. Облік і аудит у банках: навч. посіб. / [О.В. Васюренко, А.В. Сердюк, О.М. Сидоренко та ін.]; за ред. О.В. Васюренка. – К.: Знання, 2008. – 623 с.
3. Облік і аудит у банках: підруч. / [А.М. Герасимович, А.М. Кіндрацька, Т.В. Кривов'яз та ін.]; за ред. проф. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2006. – 536 с.
4. Про банки і банківську діяльність. – [Чинний від 2000-12-07, зі змінами та доповненнями]. (Закон України)

УДК 657.471:657.244.2:631.11

## **ВІДРОДЖЕННЯ ТА СУТНІСТЬ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО РОЗРАХУНКУ З ВИКОРИСТАННЯМ РОЗРАХУНКОВИХ ЧЕКІВ**

**ХОДАКІВСЬКА Л.О., АСИСТЕНТ,  
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ**

*У статті висвітлено основні аспекти діяльності сільськогосподарського підприємства при впровадженні внутрішньогосподарського розрахунку з використанням*



*розрахункових чеків.*

*The main aspects of agriculture enterprise activity at introduction of inner-farm calculation with using payment cheques is investigated in this article.*

**Постановка проблеми.** Важливою проблемою, над розв'язанням якої необхідно цілеспрямовано працювати у кожному аграрному підприємстві, є впровадження внутрішньогосподарського розрахунку з використанням розрахункових чеків.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** О. А. Рябчик пише, що удосконалення сучасного внутрішньогосподарського економічного механізму сільськогосподарських підприємств неможливе без реформування системи матеріального стимулювання. В умовах госпрозрахунку інтереси колективу спрямовуються на пошук шляхів підвищення ефективності виробництва, на мобілізацію внутрішніх резервів. При цьому створюються умови для активізації людського фактора. Економічний інтерес, єдність стимулів і відповідальність виявляються через рівень задоволення його потреб. Виходячи з економічної закономірності заміщення витрат виручкою підприємства, в умовах самофінансування підприємства внутрішньогосподарський розрахунок створює такі передумови, які постійно спонукають виробника до пошуку шляхів досягнення високої кінцевої ефективності виробництва, об'єктивно зумовлює єдність економічних інтересів і відповідальності виробників [1].

П. Т. Саблук вважає, що дія механізму внутрішньогосподарських відносин зумовлює необхідність товарного ринку всередині господарства. Внутрішньогосподарські товарно-грошові відносини в підприємстві ґрунтуються на приватній власності на засоби виробництва і колективній формі організації виробництва, через функціонування внутрішньогосподарських кооперативів [2].

Т. Г. Маренич відмічає, що мета комерційного розрахунку – забезпечити одержання максимального прибутку на авансований у виробництво капітал. Постійна підтримка інтересів власників через комерційний розрахунок надасть можливість раціональніше використовувати ресурси, зменшувати витрати, підвищувати прибуток і рентабельність. При формуванні комерційного розрахунку слід виходити з того, що основним регулятором виробництва і діяльності товаровиробників-власників є споживчий попит на якісну продукцію, одержану з мінімальними витратами, здатну бути конкурентноспроможною на внутрішньому і зовнішньому ринках [3].

**Цілі статті.** Метою даної публікації є розгляд існуючих проблем

щодо впровадження внутрішньогосподарського розрахунку з використанням розрахункових чеків у сільськогосподарських підприємствах.

**Виклад основного матеріалу.** Внутрішньогосподарський розрахунок – це система взаємовідносин між господарською ланкою та її внутрішніми підрозділами (цехами, дільницями, кооперативами, бригадами, службами). Він є складовою частиною економіки підприємства, засобом поєднання економічних інтересів госпрозрахункових підприємств, окремих його підрозділів та працівників.

У сільськогосподарському виробничому кооперативі “Батьківщина” Котелевського району Полтавської області внутрішньогосподарський розрахунок здійснюється за допомогою розрахункових чеків, які є засобом встановлення економічних зв’язків виробничих підрозділів з правлінням кооперативу, виробничих підрозділів між собою, засобом взаєморозрахунків всередині господарства за отримані матеріальні цінності, витрачену електроенергію, роботи та послуги, які виконані іншими підрозділами. Він органічно поєднує доведення завдань (планування), облік, оперативний контроль та аналіз, матеріальну зацікавленість.

У підприємстві за госпрозрахунковими підрозділами закріплено землю (сівозміни), техніку, будівлі, худобу та інші матеріально-технічні ресурси і вони несуть відповідальність перед правлінням кооперативу за стан та ефективне їх використання. Вироблена та доведена до відповідного стандарту продукція оприбутковується по кожному підрозділу встановленою системою бухгалтерського обліку. Госпрозрахункові підрозділи не вступають в економічні взаємозв’язки з іншими підприємствами та організаціями, не мають права юридичної особи, самостійного бухгалтерського балансу, не розподіляють виробленої продукції та не займаються матеріально-технічним постачанням. Всі ці питання вирішує правління кооперативу.

Виробнича діяльність госпрозрахункових підрозділів планується на рік. Обсяги виробництва продукції рослинництва, тваринництва та промислових підприємств, виконання робіт машинно-тракторним парком, автоперевезень вантажними автомобілями, виконання інших робіт, а також ліміти витрат на вище перелічені виробництва визначаються, виходячи з фактичного обсягу виробництва та фактичних витрат за останні три роки на підставі даних бухгалтерського обліку. При визначенні обсягів виробництва та ліміту



витрат на наступний рік враховуються очікувані та необхідні зміни в обсягах і технологіях виробництва, виробничих витратах.

При плануванні виробничої програми обсяги виробництва доводяться в натуральному виразі, а ліміти витрат — по основних (прямих) видах, а також загально-бригадні чи загально-фермські затрати, які залежать виключно від діяльності цих підрозділів.

Завдання полягає у створенні такого внутрішньогосподарського економічного механізму, який забезпечував би роботу трудових колективів структурних підрозділів на основі самоокупності й самофінансування, сприяв саморозвитку основних принципів підвищення життєспроможності системи. Такий механізм повинен зробити економічні інтереси працівників визначальним фактором зростання ефективності виробництва та сприяти розвитку внутрішньогосподарських товарних відносин і колективного підприємництва.

У процесі виробництва діяльність бригад, ферм, інших підрозділів взаємопов'язана. Тому робота одних підрозділів у значній мірі залежить від діяльності інших. Так, підвищення собівартості продукції, послуг одного підрозділу призводить до росту витрат іншого. Щоб виключити перенесення сум перевитрат або економії затрат одного підрозділу на інший оцінка взаємо-використаної продукції, робіт чи послуг проводиться по планово-обліковій ціні. В умовах госпрозрахунку всі господарські операції внутрі кооперативу оформляються розрахунковими чеками. Протягом місяця облік витрат у виробничих підрозділах здійснюється на основі первинних документів бухгалтерського обліку. В бухгалтерії облік проведених витрат ведеться роздільно по галузях, виробничих підрозділах, видах виробленої продукції. На початку місяця у визначений день керівники підрозділів в бухгалтерії роблять звірку проведених витрат, на їх суму по кожному виду (затрати насіння, пального, кормів) випикується розрахунковий чек і передається в бухгалтерію кооперативу. На основі корінців чеків складається реєстр чеків в розрізі видів витрат, підбивається сума за місяць та спочатку року. Реєстри чеків служать первинним документом для аналізу роботи виробничих підрозділів, оцінки їх діяльності по виконанню виробничої програми. При цьому за місяць та спочатку року визначаються такі показники: обсяг виробництва продукції в натурі, структура витрат всього і на один центнер продукції. Проводиться порівняння з відповідним періодом минулого року.

Внутрішньогосподарський підрозділ самостійно вирішує

питання організації і технології виробництва, розподіляє продукцію, проводить фінансові операції через економічний відділ, застосовує заходи матеріального впливу до сторони, яка порушила умови договору, залучає для виконання сезонних та інших робіт громадян за трудовими угодами, визначає умови матеріального стимулювання праці та внутрішнього розпорядку, відповідає матеріально за кінцеві результати господарської діяльності.

Структурний підрозділ матеріально відповідає за виконання договору з виробництва продукції і надання послуг як перед господарством, так і перед підрозділами. Після виконання договірних зобов'язань, продукція, яка має цільове призначення, реалізується за договірними цінами. Підрозділ самостійно визначає умови оплати праці, приймає положення по оплаті праці, розподіляє заробіток між членами підрозділу.

У СВК „Батьківщина” чекові розрахунки дозволяють здійснювати систематичний контроль та аналіз за грошово-матеріальними витратами виробничих підрозділів і на цій основі своєчасно вживати необхідні організаційно-економічні заходи по їх економії.

В умовах застосування внутрішньогосподарських чеків їх дані є основним джерелом інформації про наслідки роботи госпрозрахункових підрозділів. Між правлінням кооперативу та виробничими підрозділами взаємовідносини визначаються договорами, які складаються на початку року. Ними трудовим колективам надаються лише виробничі функції, доводяться завдання по виробництву продукції, наданню послуг та структури витрат, необхідних для цього. В договорах обговорюються зобов'язання сторін, складаються вони у двох примірниках, які мають рівну силу і підписуються головою правління та членами ради трудових колективів.

Про результати діяльності цього господарства свідчать наступні факти. Господарство зуміло в умовах кризи, небаченого зростання цін забезпечити стабільність виробництва, прибутковості усіх галузей рослинництва та тваринництва, високу врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин. Наприклад, в середньому за останні три роки зібрано зернових – 45 ц/га; цукрових буряків – 292 ц/га; удій молока складає – 4944 т; вироблено м'яса (у живій вазі) 585 т.

Вироблено валової продукції, в середньому за останні три роки, на 15378 тис. грн.; валовий дохід складає 11908 тис. грн.; чистий



прибуток складає 7469 тис. грн.; рівень рентабельності досягає 43 %.

Для забезпечення економічного та ефективного господарювання необхідна присутність цілого ряду чинників. Це раціональне управління господарством і всіма його структурами, підбір і розстановка, виховання спеціалістів, суворе дотримання трудової дисципліни, постійна турбота про людей праці, матеріальна та моральна зацікавленість кожного працівника.

За сучасних умов впровадження чекової форми взаєморозрахунків, обліку та контролю доведе свою життєздатність. Розрахунковий чек повинен стати єдиним документом внутрішньогосподарського розрахунку, обліку та контролю.

Дієвість внутрішньогосподарського (комерційного) розрахунку можна забезпечити шляхом подальшого вдосконалення внутрішньогосподарських товарно-грошових відносин, забезпечення господарсько-економічної самостійності внутрішньогосподарських підрозділів.

**Висновки.** Система внутрішньогосподарських відносин обумовлюється дією різних факторів: інтересів трудового колективу в цілому і кожного члена кооперативу.

Внутрішньогосподарські відносини можуть ґрунтуватися на різній основі: оренді майна та землі, паїв (пайовій частці в колективній власності) і викупі майна, приватній власності.

Дослідження показали, що розвиток внутрішньогосподарських товарно-грошових відносин є об'єктивним економічним явищем, а економічний механізм внутрішньогосподарського розрахунку та товарних внутрішньогосподарських відносин взаємопов'язані між собою, доповнюють один одного в економічному процесі та є економічно виправданими.

### Література.

- 1.Рябчик О.А. Товарний механізм колективних господарств. Наукове видання. – К.: “Аграрна наука”, – 1994. – 141 с.
- 2.Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва (посібник у питаннях і відповідях) / За ред. П.Т. Саблука. – К.: ІАЕ, 1999. – 532 с.
- 3.Маренич Т.Г. Трансформаційна динаміка та механізми економічного регулювання агроформувань (питання теорії, методології, практики): Монографія. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – 454 с.



## ЗМІСТ

|                                                                                                                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>ЛИПЧУК В.В., БЛЯК Н.І.</b> До питання вивчення думки населення щодо інтеграції України до ЄС-----                                                          | 3  |
| <b>ВОДЯННИКОВ В.Т., ШАХОВ А.В.</b> Основные направления рационального использования топливно-энергетических ресурсов в АПК -----                              | 8  |
| <b>ВОДЯННИКОВ В.Т., ГЕВОРКОВ Р.А.</b> Оценка продовольственной безопасности страны от импортной экспансии сельскохозяйственной продукции-----                 | 13 |
| <b>МАКАРЕНКО П.М., СМОЛЯНСЬКА О.Ю.</b> До питання управління формуванням портфеля фінансових інвестицій підприємств -----                                     | 19 |
| <b>ОПРЯ А.Т., МИСНИК Т.Г.</b> Проблеми становлення ринку фінансових послуг в Україні-----                                                                     | 25 |
| <b>ПИСЬМАЧЕНКО Л.М., ЄРМОЛАЄВА М.В., СКІДАНЕНКО Ю.Д.</b> Обліковий та соціальний аспект національної пенсійної реформи--                                      | 28 |
| <b>СОЛОВЬЕВ Н.Ф.</b> Производственные кооперативы как форма организации Сельскохозяйственных предприятий -----                                                | 32 |
| <b>ТУРЧЕНКО М.М.</b> Раціональна система управління процесом соціально-економічного розвитку сільських агломерацій: основні складові та шляхи формування----- | 48 |
| <b>ГАВРИСЬ П.О., ГАВРИСЬ О.М.</b> Концепція контролінгу та його функції на сучасному підприємстві -----                                                       | 56 |
| <b>ВАТУЛЯ І.Д., БАЛЮК В.А., БОЖКО Ю.О.</b> Соціальні стандарти: застосування, дієвість і наслідки-----                                                        | 62 |
| <b>ЖУК Н.А., ПРИСТАВКА О.В.</b> Аудит в середовищі комп'ютерних інформаційних систем-----                                                                     | 67 |
| <b>ЛЯХ М.С., КАРПЕНКО Н.Г.</b> Планування доходів і видатків бюджетних установ -----                                                                          | 72 |

|                                                                                                                                                       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>ПРИТУЛА В.І., КОЧЕРГА С.В.</b> Індексція заробітної плати –<br>вимога, а не альтернатива -----                                                     | 173 |
| <b>РАДЧЕНКО О.Д., ГРИНЬ В.І.</b> Особливості обліку іноземних<br>інвестицій -----                                                                     | 179 |
| <b>РИБАЛКО Л.В.</b> Методика дослідження спеціальних об'єктів<br>судово-бухгалтерської експертизи у сфері сільськогосподарського<br>виробництва ----- | 184 |
| <b>РОМАНЧЕНКО Ю.О.</b> Облік платних послуг бюджетних<br>установ -----                                                                                | 89  |
| <b>ТЮТЮННИК С.В.</b> Взаємозв'язок між підсистемами<br>бухгалтерського обліку в банках -----                                                          | 195 |
| <b>ХОДАКІВСЬК Л.О.</b> Відродження та сутність<br>внутрішньогосподарського розрахунку з використанням<br>розрахункових чеків -----                    | 201 |
| <b>СІРЕНКО О.В.</b> Сучасний стан державного регулювання та<br>підтримки цукробурякового під комплексу -----                                          | 207 |
| <b>ПРИЙДАК Т.Б., СІРЕНКО О.В.</b> Актуальні питання обліку<br>нематеріальних активів -----                                                            | 212 |
| <b>ПОНОМАРЕНКО О.Г.</b> Облікова політика як інструмент<br>управління фінансовими результатами -----                                                  | 219 |
| <b>ПІСЬМАЧЕНКО А.М., ЧП Л.О., ГИРЯВА О.Я.</b> Роль заробітної<br>плати у функціонуванні підприємства та перспективи її<br>підвищення -----            | 224 |
| <b>ЗУБЧЕНКО Н.А.</b> Удосконалення методичних аспектів обліку<br>витрат у сільськогосподарських підприємствах -----                                   | 227 |
| <b>ЛЕГА О.В.</b> Облікова політика: особливості формування у<br>сільськогосподарських підприємствах -----                                             | 230 |
| <b>ОСТАПЕНКО Т.М., ІГНАТОВА Л.М.</b> Удосконалення організації<br>обліку біологічних активів -----                                                    | 237 |
| <b>ПОЙДА Ю.М.</b> Сутність та особливості проведення камеральної<br>перевірки -----                                                                   | 240 |